

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดประชาเกษม (ห้องเรียนเคลื่อนที่น้ำซุ้ม-ห้วยกว้าง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 4 อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการสื่อสารภาษาไทยและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านทักษะการสื่อสารภาษาไทยขณะปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งหลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

สรุปผล

ผลการวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.78 และมีผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก คิดเป็นร้อยละ 88.13

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.78 และมีผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก คิดเป็นร้อยละ 88.13 ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมา อภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.78 และมีผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก คิดเป็นร้อยละ 88.13 เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ เป็นการสอนที่เน้นในเรื่องของการฟังคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งเป็นหลัก การฟังจึงเป็นตัวเชื่อมโยงต่อทักษะ พูด จุดสำคัญที่ทำให้วิธีการจัดการเรียนรู้นี้ได้ผลคือ การปฏิบัติตามสิ่งที่ฟังได้ถูกต้อง สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพการปฏิบัติตามคำสั่งได้จึงมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยให้ผู้เรียนมีความคงทนในด้านการเรียนรู้ สามารถจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน และสามารถสื่อสารได้ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ(2550) วิธีการสอนแบบ ทีฟิอาร์ โดยใช้การ “ฟัง” คำสั่ง และ “ปฏิบัติ” ตามด้วยการออกท่าทาง คือ ผู้เรียนฟังคำสั่งหรือคำพูด จากผู้สอน แล้วทำตามท่าทางตามผู้สอนโดยไม่จำเป็นต้องพูด ผู้เรียนจะเข้าใจความหมายของคำสั่งนั้นจากท่าทางที่ผู้สอนแสดงให้ดู สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Ramiro Garcia (อ้างใน สมโภชน์ ธรรมแสง, 2546, หน้า 45) ที่เน้นกิจกรรมการฟัง ในระยะแรกของการสอน ผู้เรียนไม่ต้องพูด แต่จะเป็นผู้ฟัง และทำตามผู้สอน ผู้เรียนจะเป็นผู้เลียนแบบการกระทำของผู้สอน โดยผู้สอนออกคำสั่งให้ฟังและปฏิบัติตามคำสั่งให้ดูเป็นตัวอย่าง 2 – 3 ครั้ง แล้วให้ผู้เรียนทั้งชั้นปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปไว้แต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ดังนี้

1. ขั้นการเสนอบทเรียน เป็นขั้นตอนแรกของการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ผู้เรียนมีความตั้งใจกระตือรือร้นในการเรียนอย่างเห็นได้ชัด ตั้งใจฟังและดูการสาธิตแสดงท่าทาง ถึงแม้ขั้นตอนนี้จะไม่ให้ผู้เรียนพูด ให้ฟังและดูการแสดงท่าทางตามคำสั่ง จนกว่าผู้วิจัยจะแสดงท่าทางเสร็จสิ้น จึงจะให้ผู้เรียนแสดงท่าทางตามได้ ในช่วงแรก ๆ ผู้เรียนจะไม่กล้าแสดงออก ขี้อาย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องคอยเสริมแรงให้กำลังใจผู้เรียน และแสดงท่าทางให้ผู้เรียนดูซ้ำๆ จนกว่าผู้เรียนกล้าแสดงออก และเริ่มมีความมั่นใจมากขึ้น สามารถปฏิบัติตามคำสั่งพร้อมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น คือกล้าแสดงออก เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของ James J. Asher (อ้างใน กัญญา กอบกานาสินธุ, 2545, หน้า 14) ที่เชื่อว่าการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ มาจากการเรียนแบบธรรมชาติ คือ เรียนรู้ภาษาแม่ของเด็กทารก โดยก่อนที่เด็กจะสามารถพูดคำใดคำหนึ่งออกมาได้นั้น เขาต้องผ่านประสบการณ์ในการฟังอย่างมากมายเป็นการสะสมทีละเล็กทีละน้อยมาก่อน ในขั้นแรกเด็ก ๆ จะค่อย ๆ ออกเลียนแบบการใช้ภาษาด้วยการสื่อความหมาย โดยการเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น ใช้การมอง การชี้ การหัวเราะ การยิ้ม ฯลฯ ในการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ผู้เรียนจะมีความพร้อมที่จะรับรู้และเข้าใจภาษาได้ด้วยการได้ยิน โดยเฉพาะเด็กมีความสนใจในสิ่งต่างๆ ในช่วงระยะอันต้นจะเป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบ และ

สาระสำคัญ เป็นตัวกำหนด โดยยึดหลักว่า ถ้าผู้เรียนเกิดความรู้สึกสบายใจและพร้อมที่จะเรียน ครูผู้สอนก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Benn (อ้างใน กัญญา กอบกาญจนานินธุ, 2545, หน้า 9) ที่เน้นความเข้าใจในการฟังก่อนเป็นอันดับแรก ผู้เรียนจะไม่เกิดการวิตกกังวลกับการใช้ประโยคคำสั่ง เน้นการให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมาย

2. ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยออกคำสั่งอย่างเฉยแต่ไม่ได้แสดงท่าทางประกอบ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนจะปฏิบัติตามคำสั่งได้หรือไม่ หากไม่ได้ดูตัวอย่าง ปรากฏว่าช่วงแรกๆ ที่ผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งทั้งถูกและผิด จะแสดงท่าทางซ้ำ จึงอาสาสมัครผู้เรียนที่เข้าใจ ออกมาแสดงท่าทางตามคำสั่งให้เพื่อนดูเพื่อที่จะได้เรียนรู้จากเพื่อน จนทำให้เข้าใจคำสั่งและมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยการแสดงท่าทางได้ถูกต้อง ดังนั้นพฤติกรรมของผู้เรียนจึงเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น กล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards and Rodgers (อ้างใน กัญญา กอบกาญจนานินธุ, 2545, หน้า 17) ที่เชื่อว่าการสอนด้วยวิธีที่ฟิอาร์ เป็นการโยนโยนทฤษฎีของการจำ ในเชิงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ได้ฝึกฝนทักษะในด้านต่างๆ บ่อยๆ หรืออย่างเข้มข้นอย่างต่อเนื่อง ก็จะเกิดประสบการณ์ต่าง ๆ และสามารถจะระลึกและถ่ายทอดออกมาได้ และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Ramiro Garcia (อ้างใน กัญญา กอบกาญจนานินธุ, 2545, หน้า 19) ที่เน้นให้ผู้เรียนจะมีทักษะการฟังอย่างเข้าใจ จากการที่ผู้เรียนฟังผู้สอนพูดประโยคคำสั่งและปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง และดูตัวอย่างการกระทำของเพื่อนที่เป็นตัวแทนนักเรียนที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สอน ต่อมาผู้สอนจะเขียนคำสั่งต่าง ๆ ลงบนกระดาน จากนั้นจะพูดประโยคคำสั่งทีละข้อให้ผู้เรียนฟัง แล้วจึงให้ตัวแทนผู้เรียนเป็นคนพูดประโยคคำสั่ง ตั้งเพื่อน ๆ ให้ปฏิบัติตาม โดยใช้คำสั่งบนกระดาน ผู้สอนออกคำสั่งให้ผู้เรียนที่เป็นตัวแทนปฏิบัติตามคำสั่งโดยผู้สอนไม่ได้แสดงท่าทางให้ดูเป็นตัวอย่าง ผู้เรียนก็จะสามารถปฏิบัติตามคำสั่งนั้นได้ ผู้เรียนจึงสามารถพูดคำสั่งได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะผิด เพราะได้ฟังอย่างเข้าใจมาหลายครั้งแล้ว

3. ขั้นทดสอบการปฏิบัติหรือป้อนข้อมูลย้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติเอง ทั้งหมด ผู้วิจัยจะเป็นผู้คอยสังเกต พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม อาสาที่จะออกมาแสดง จะเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก หรือรายบุคคล ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนาน เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการสลับสับเปลี่ยนกันออกคำสั่งและเปลี่ยนกันแสดงท่าทาง เรียนรู้อย่างสนุกสนานเป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ สามารถสื่อสารได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Morrow (1981, หน้า 59-66) กล่าวว่าไว้ว่า นักเรียนควรเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ ครูควรมีบทบาทเป็นผู้คอยช่วยเหลือ แนะนำ และจัดสภาพแวดล้อมตลอดจนกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้มีการลงมือกระทำ และกิจกรรมที่จะจัดขึ้นควรมีลักษณะการสื่อสารกัน ทั้งนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Ramiro

Garcia (อ้างใน สมโภชน์ ธรรมแสง, 2546, หน้า 46) ที่เน้นกิจกรรมการพูดประกอบการแสดง ทำทางในการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการฟังอย่างเข้าใจ จากการที่ผู้เรียนฟัง ผู้สอนพูดประโยคคำสั่งและปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง และคู่ตัวอย่างจากตัวแทนผู้เรียน สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของกัลยาณี คำมูลนา และคารุณี คำมูล (2552) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบทีฟิอาร์หรือโดยวิธีสอนแบบตอบสนอง ด้วยทำทาง มีผลการประเมินความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ขึ้นไป และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมโภชน์ ธรรมแสง (2546) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการตอบสนองด้วยทำทางร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด และมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้ เชื่อมั่นและกล้าแสดงออกความสนุกสนานช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายและช่วยให้อธิบายความหมายได้ดีที่ได้รับการสอนแบบวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยทำทาง

4. ขึ้นประเมินผลโดยใช้กิจกรรมเสริมและให้ผลย้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ของ James J. Asher นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้พบว่าผู้เรียนสามารถออกเสียงคำศัพท์ สะกด คำศัพท์ บอกความหมายของคำศัพท์ ทำแบบฝึกหัดเสริม เล่นเกมประกอบการเรียนการสอนเพื่อ เป็นการเสริมแนวความคิดรวบยอดด้านไวยากรณ์ด้วยการใช้ประโยคคำสั่งต่าง ๆ พบว่าผู้เรียน เล่นเกมได้อย่างสนุกสนาน มีความสนใจในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน แต่แต่ละขั้นตอนผู้เรียนจะตั้งใจและ เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ดังนั้นผลของการวิจัยด้านพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยในครั้งนี้ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก พร้อมกันนี้ ศรีวิไล พลมณี ได้อธิบายถึงการสอนภาษาไทยในฐานะ เป็นภาษาที่สองให้มีประสิทธิภาพ ควรสอนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนควบคู่กัน เพื่อเสริมซึ่งกันและกัน เป็นไปตามแนวคิดของ เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (อ้างใน กัญญา กอบกานาสินธุ, 2545, หน้า 12) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ภาษาที่สอง เด็กไม่สามารถเรียนรู้ในทำนองเดียวกับภาษาแม่ หรือภาษาแรกได้เป็นอย่างดี เพราะกระบวนการเรียนรู้ภาษาแม่ของเด็กเป็นการรู้จักภาษาครั้งแรก และเป็นการเรียนรู้โดยธรรมชาติ ดังนั้นในการเรียนรู้ภาษาใหม่ต้องจัดให้มีความสมดุลกันระหว่าง การเรียนรู้โดยธรรมชาติและเรียนรู้โดยสร้างสถานการณ์ให้เหมือนจริงเป็นไปตามแนวของ ชัยยา เปรมภักดี (อ้างใน กัญญา กอบกานาสินธุ, 2545, หน้า 12) ที่กล่าวว่า ในการเรียนรู้ภาษา ที่สอง ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างธรรมชาติ โดยที่ ผู้เรียนไม่รู้ตัวว่าได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษา ตรงกับทฤษฎีความจำทางจิตวิทยาทฤษฎีหนึ่งโดย Atkinson และ Shiffrin (1968) กล่าวว่าข้อมูลต่างๆ ถ้าได้รับการทบทวนในความจำระยะสั้นมี ขอบเขตจำกัด จะมีการถ่ายโอนเข้าไปสู่สมรรถนะระดับสูงในความทรงจำระยะยาว ทฤษฎีนี้

ได้กล่าวถึงประเภทของความทรงจำของมนุษย์ว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ ความจำ ระยะสั้น และความจำ ระยะยาว ความจำระยะสั้นเป็นระบบการเก็บข้อมูลของคนที่มีอยู่ชั่วคราว และอาจจดจำจำนวน ข้อมูลได้น้อย ถ้าหากว่าไม่ได้ใส่ใจหรือไม่ได้ทบทวน วิธีการที่จะทำให้จำได้ คือ ทบทวนแล้วทบทวน อีก ถือว่ากระบวนการทบทวนนี้จะนำไปสู่การจำระยะยาว เชื่อว่าเป็นส่วนที่บุคคลสามารถที่จะ บรรลุความจำไว้ได้ เราเชื่อว่าความจำระยะยาวขึ้นเป็นส่วนที่บรรลุความจำถาวรของคนเราและ ไม่มีความจำกัด แต่ยากที่จะเก็บความรู้เข้าไปในส่วนของความจำระยะยาวนี้ มีวิธีการเดียว คือ การทบทวนในความจำระยะสั้นจนถึงจุดที่เพียงพอที่จะได้รับการถ่ายโอน ไปสู่ความจำระยะยาว โดยอัตโนมัติ ทฤษฎีความทรงจำของมนุษย์นี้มีอิทธิพล โดยตรงต่อผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หากผู้เรียนมีการท่องจำและทบทวนคำ ทบทวนเสียงสม่ำเสมอ ก็สามารถบรรลุองค์ความรู้เข้าไป ในความทรงจำระยะยาวได้จะทำให้การเรียนรู้มีความคงทนถาวรขึ้น ผู้เรียนก็จะมีความสามารถ หรือสมรรถนะในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ตรงกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ บุญยัสสะ (2544) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดการสอน วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การบวก การลบ การคูณและการหาร โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบ ทีฟิอาร์ โดยผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ตามใบงาน ทั้งกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล โดยมีครูคอยควบคุมดูแลให้เป็นไป ตามขั้นตอนของกิจกรรมการสอนแบบทีฟิอาร์ ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ตามใบงานได้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา กอบกาญจนสินธุ (2545) ได้ศึกษาผลการใช้วิธีสอนด้วยการโต้ตอบ ทางสรีระและวิธีสอนโดยใช้วิธีสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการฟังและพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนด้วยการโต้ตอบทางสรีระหลังเรียนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนตามคู่มือครู

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้ง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. นำผลการวิจัยที่พบมาเสนอแนะ

1.1 การเลือกเนื้อหาที่นำมาใช้สอน ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อม วัช เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยลงมือปฏิบัติตามสถานการณ์จริง และควรสอนให้ครบทุกประเภทของทีฟิอาร์ เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ และสมบูรณ์ ตลอดจนความเหมาะสมกับ เวลาที่ใช้สอนจะช่วยให้การเรียนไม่น่าเบื่อ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัตินี้ ผู้เรียนจะเรียนด้วยความสนุกสนาน ผู้เรียนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกิจกรรมในทางที่ดี ถ้าไม่รู้สึกว่าถูกบังคับให้ร่วมกิจกรรมจนเกินไป โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ที่ชอบเล่นบทบาทสมมติเป็นครู ชอบการวาดรูป การระบายสีหรือเขียนลำดับเหตุการณ์ การเล่าเรื่อง ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ให้ครบทุกประเภทของทีฟิอาร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบทั้งทักษะการฟังการพูดการอ่านและการเขียน

1.3 การสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิอาร์ ครูผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนไว้เป็นอย่างดี คือกำหนดคำสั่งที่จะใช้สอนให้ชัดเจน และต้องสอนตามที่เตรียมไว้เท่านั้น และจะต้องมีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนตลอดทั้งในและนอกห้องเรียน

1.4 การจัดสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ ต้องมีการวางแผนให้สัมพันธ์กับคำสั่งที่ใช้สอน และเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลของตัวแปรอื่น ๆ เช่น การฝึกความคิดสร้างสรรค์ในด้านการใช้ภาษาพูดและเขียน ความกล้าแสดงออก และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น